

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

**Ефективна
ЕКОНОМІКА**

Дніпровський державний
аграрно-економічний
університет

Видавництво ТОВ «ДКС-центр»

0 0 0 0 0 0 0

УДК 330.341.1

*К. О. Бояринова,
к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО ОРІЄНТОВАНИХ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В РЕЖИМІ РОЗВИТКУ

*К. Voiarynova,
PhD. (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management,
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Politechnic Institute"*

METHODOLOGICAL ASPECTS OF FUNCTIONING OF INNOVATION-ORIENTED INDUSTRIAL ENTERPRISES IN THE DEVELOPMENT MODE

Статтю присвячено розкриттю методологічних аспектів функціонування інноваційно орієнтованих промислових підприємств в режимі розвитку. Запропоновано аксіому, ідеологію, підходи та методи запропонованих методологічних засад. Обґрунтовано постулати теоретичного базису методології функціонування інноваційно орієнтованого підприємства в режимі розвитку. Розкрито відповідну концепцію, що полягає у синтезі положень, принципів та методів функціонування й розвитку як єдиного динамічного процесу для забезпечення економічного еволюціонізму за провадження інновацій в економічній діяльності. Визначено принципи: відповідності рівня розвитку екосистеми підприємства й екосистеми його функціонування; синергії при взаємодії функціональних середовищ підприємства в структурі фазисів функціонування в режимі інноваційно орієнтованого розвитку; єдиного інноваційного внутрішньоорганізаційного простору; паритету агентських відносин в забезпеченні економічної функціональності партнерів та клієнтів; самоорганізації в процесі інноваційно орієнтованого розвитку; збалансованості у задоволенні економічних інтересів підприємства; емерджентності фазисів функціонування в режимі інноваційно орієнтованого розвитку; динамічної рівноваги у спроможності та вимогах до інноваційно орієнтованого розвитку підприємства.

The article is devoted to the methodological aspects of innovation-oriented industrial enterprises in the development mode. It were formed an axiom, ideology, approaches and methods which propose methodological principles. It were grounded the postulates of theoretical basis of the methodology of functioning of innovation-oriented enterprises in the mode of development. It was expanded the concept that consists in the synthesis of the conditions, principles and methods of functioning and development as integral dynamic process for economic evolutionism proceedings with implementation of innovations in economic activity.

It were defined the principles: compliance level of the enterprise ecosystem and the ecosystem of its functioning; functional synergies in the interaction of functional environment of enterprises in the structure of the phase of the operation mode of innovation-based development; a unified in-house innovation space; parity of the agency relationship for ensuring the functionality of the economic partners and customers; self-organization in the process of innovation-oriented development; balance in satisfaction of the economic interests of the company; emergence phase of functioning in the mode of innovation-oriented development; dynamic balance of the capacity and requirements for innovation-oriented development of enterprises.

Ключові слова: функціонування, розвиток, інноваційно орієнтовані підприємства, методологія.

Keywords: functioning, development, innovation-oriented enterprises, methodology.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Функціонування інноваційно орієнтованих промислових підприємств без переходу на вищий економічно доцільний рівень нівелює принципову значущість впровадження інновацій, що за змістовністю призначені для розвитку. Забезпечення виконання функціонального призначення зазначених підприємств обумовлюється синхронізацією ідеології, політики та економіко-організаційного інструментарію функціонування та розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичних та методологічних основ функціонування та розвитку інноваційно орієнтованих підприємств як взаємообумовлених процесів присвятили свої праці Й. Шумпетером [1], П. Друкер [2], Ф. Янсен [3], Г. Чесбро [4]; як взаємовмістних – Т. Лепейко, О. Мазоренко [5], В. Супрун [6]. Проте методологічні аспекти функціонування інноваційно орієнтованих промислових підприємств в режимі розвитку для підвищення їх економічної функціональності потребують поглибленого наукового дослідження.

Мета статті. Метою статті є розкриття та обґрунтування методологічних аспектів функціонування інноваційно орієнтованих промислових підприємств в режимі розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розкриття змістовних положень функціонування інноваційно орієнтованих підприємств в режимі розвитку потребує нівелювання протиріччя між тлумаченнями функціонування та розвитку та доведення наявності єдності таких процесів, що наведено на рис. 1. При цьому функціонування підприємства в режимі розвитку є комплексним явищем, що характеризує єдиний динамічний процес за одночасності функціонування й розвитку, під час чого здійснюється виконання функцій задоволення економічних інтересів та гармонізується асиметрія економічного рівня кожної складової виробничо-економічної системи в процесі її комплексної еволюції.

Рис. 1. Елементи обґрунтування комплексного явища – функціонування підприємства в режимі розвитку

Джерело: складено автором

Враховуючи вищезазначене, з метою формалізації вихідних положень методології аксіомою прийнято те, що функціонування інноваційно орієнтованих підприємств в режимі розвитку відбувається за єдності процесів функціонування та розвитку, обумовлених причинно-наслідковим зв'язком інноваційних перетворень. Ідеологія наукового дослідження полягає у формуванні функціональної виробничо-економічної системи на рівні підприємства, спроможної в процесі функціонування розвиватись інноваційно. Враховуючи змістовність призначення функціонування інноваційно орієнтованих підприємств, їх розвиток визначено як інноваційно орієнтований. Відповідно концепція функціонування підприємства в режимі інноваційно орієнтованого розвитку полягає у синтезі положень, принципів та методів функціонування й розвитку як єдиного динамічного процесу для забезпечення економічного еволюціонізму за провадження інновацій в економічній діяльності. Постулатними положеннями теоретичного базису методології встановлено нижчезазначені.

1. Функціонування промислового інноваційно орієнтованого підприємства в режимі розвитку здійснюється на основі законів, організації, які діють в динаміці (закону онтогенезу, самозбереження, інформованості, синергії, єдності аналізу і синтезу).

2. Інноваційно орієнтований розвиток підприємства здійснюється на економічних засадах та забезпечується економічним еволюціонізмом в процесі функціонування. Синтез детермінант економічної основи та інноваційного підґрунтя функціонування інноваційно орієнтованого підприємства в режимі розвитку (рис.2) забезпечує його еволюцію як у напрямі підвищення інноваційності так і економічного зростання.

Рис. 2. Синтез детермінант економічної основи та інноваційного підґрунтя функціонування інноваційно орієнтованого підприємства в режимі розвитку

Джерело: складено автором за врахуванням продовження дослідження [7]

3. Функціонування інноваційно орієнтованого підприємства в режимі розвитку здійснюється на основі як традиційних так і постіндустріальних факторів виробництва: інтелекту, інноваційному мисленні, динамічних здатностях, потенціалі, технології, праві власності, релятивному капіталі, мобілізованих залучених фінансах, економічному кліматі (включно з інноваційним).

4. Функціонування інноваційно орієнтованого підприємства в режимі розвитку здійснюється на основі інтеграції процесів самоорганізації та саморозвитку. При цьому враховуються особливості саморозвитку та самоорганізації різних видів підприємств, що стали на інноваційний шлях розвитку (табл.1).

Таблиця 1.

Особливості саморозвитку та самоорганізації в функціонуванні підприємств, що стали на інноваційний шлях розвитку

Тип підприємства	Особливість самоорганізації	Особливість саморозвитку
Інноваційне підприємство	Систематичне самофінансування НДДКР, впровадження інновацій та реалізація інноваційних проектів на основі самоорганізації через інноваційну підсистему	Постійне вдосконалення, впровадження нових технологій і процесів, продукції

Наукомістке підприємство	Створення наукомістких технологій, в тому числі, для власного використання, застосування власного інноваційного потенціалу для інноваційної діяльності завдяки самоорганізації через наукомістку підсистему	Наявність у всіх процесах наукового чинника/важеля як рушія інноваційно орієнтованого саморозвитку
Високотехнологічне промислове підприємство	Використання власних технологій, знань, забезпечення розвитку високотехнологічних товарів на основі самоорганізації через високотехнологічну виробничу підсистему	Створення і реалізація інноваційної продукції шляхом систематичного використання та розвитку інтелектуального капіталу та техніко-технологічного потенціалу
Інноваційно-активне підприємство	Систематичне розроблення та реалізація інноваційних продуктів й послуг завдяки самоорганізації через інноваційну підсистему	Постійне впровадження інновацій, застосування технологій, виробництво інноваційних продуктів
Інноваційно орієнтоване підприємство	Проведення інноваційномісткої економічної діяльності (виробничої, управлінської, збутової, маркетингової і т. ін.) через самоорганізацію за матричною структурою інноваційних комунікацій	Спрямування інноваційного потенціалу та економічних ресурсів на інноваційно орієнтований розвиток

Джерело: складено автором

5. Функціонування інноваційно орієнтованого підприємства ґрунтується на дієздатності функціональних середовищ (інтегрованих у комплекс середовищних систем) забезпечувати його розвиток.

6. Функціонування інноваційно орієнтованого підприємства в режимі інноваційно орієнтованого розвитку відбувається за вертикальною структурою одночасного перебування функціональних середовищних систем у чотирьох фазах – забезпечення, відтворення, розширеного відтворення, інноваційного відтворення (рис.3).

Рис. 3. Структура фазисів функціонування підприємства в режимі інноваційно орієнтованого розвитку

Джерело: складено автором

7. Управління функціонуванням інноваційно орієнтованого підприємства в режимі розвитку здійснюється на рівні "об'єкт - суб'єкт", "об'єкт - об'єкт" для забезпечення керованості економіко-організаційних процесів в інноваційному

середовищі.

8. Економічна функціональність як наслідок дотримання режиму інноваційно орієнтованого розвитку є дуальним концептом придатності виробничо-економічної системи у екосистемі макро- мезо рівня та власників підприємства з урахуванням задоволення власного економічного інтересу (рис. 4)

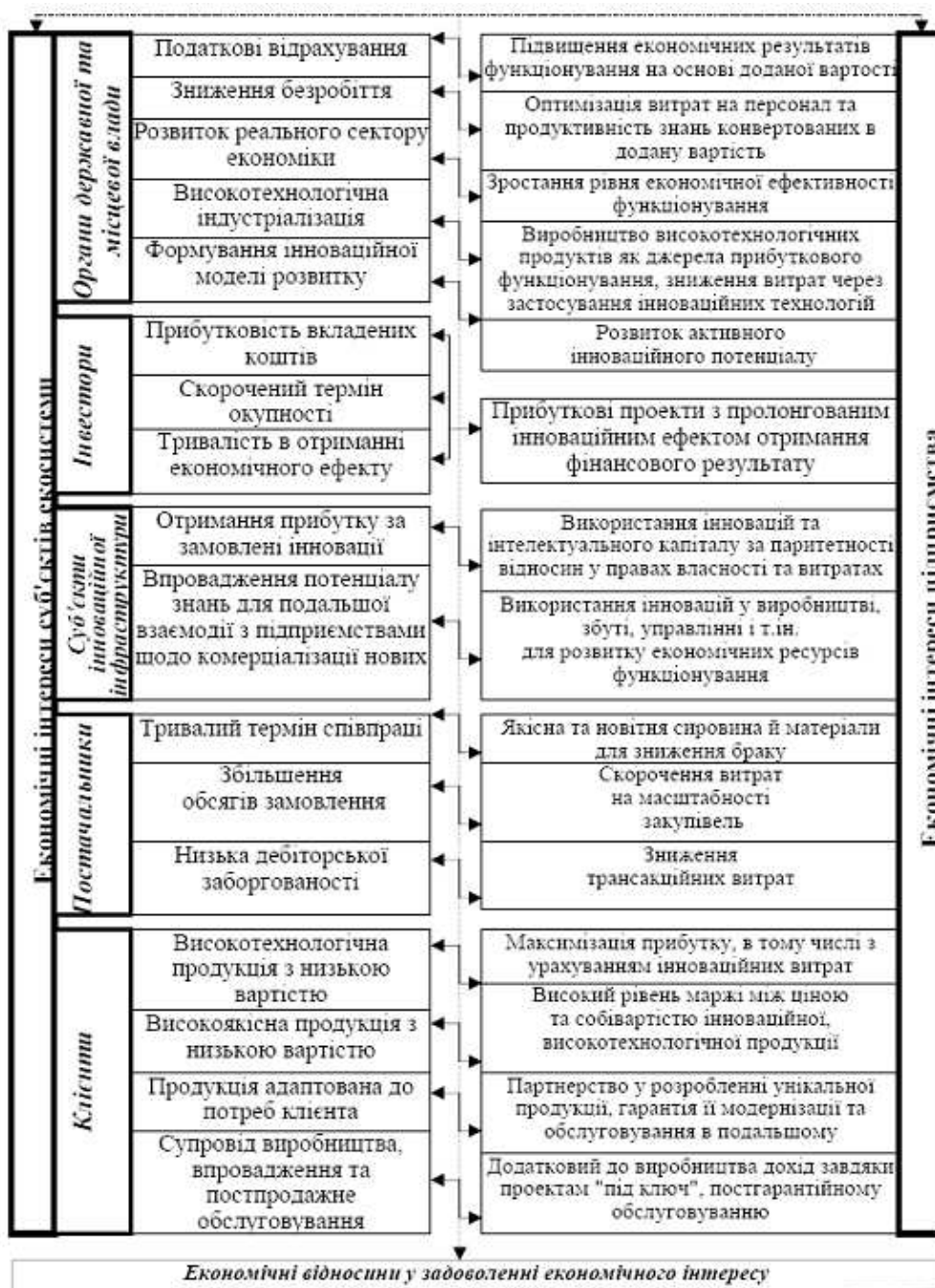

Рис. 4. Економічні інтереси підприємства, функціонуючого в режимі інноваційно орієнтованого розвитку та суб'єктів його екосистеми

Джерело: складено автором

Методологічні засади функціонування інноваційно орієнтованого підприємства в режимі розвитку ґрунтуються на сукупності підходів, що розкривають змістовність пропонованої концепції. Такими підходами обрано:

1) системодіяльнісний підхід. Відповідно даного підходу, кожний складовий елемент виробничо-економічної системи підприємства функціонує відповідно до надбаних, наданих та упорядкованих економічних функцій за сферою діяльності та накопичених динамічних здатностей інноваційно розвиватись;

2) функціонально-процесний підхід. Зазначений підхід обумовлює функціонування інноваційно орієнтованого підприємства в режимі розвитку через виконання не тільки статичних функцій виробничої, управлінської, фінансово-інвестиційної функціональних середовищних систем підприємства для перетворення вхідних ресурсів в продукцію, технології, нематеріальні активи і т.ін., а й динамічних, що призначені забезпечувати еволюційний розвиток виробничо-економічної системи;

3) функціонально-цільовий підхід. Функціонування інноваційно орієнтованого підприємства в режимі розвитку спрямоване на отримання цільового результату – підвищення економічної функціональності, завдяки задоволенню власного економічного інтересу й суб'єктів екосистеми на основі дотримання функціональної паритетності в триаді: розвиток високотехнологічного виробництва - релевантність управління - відповідність фінансово-інвестиційного забезпечення;

4) ресурсно-відтворювальний підхід. Опіраючись на даний підхід, в процесі функціонування підприємства в режимі інноваційно орієнтованого розвитку використовуються технології стійкого розвитку, здійснюється розширене та інноваційне відтворення як ресурсної бази так і потенціалу й, завдяки примноженню економічних благ, розвиваються динамічні здатності, що перетворює його в інтелектуалізовану організацію в стані постійного навчання;

5) структурно-функціональний підхід. Функціонування інноваційно орієнтованого підприємства в режимі розвитку ґрунтується на визначеній структурі взаємозалежних елементів її забезпечення в цілісній системі. Даний підхід дозволяє розглядати середовищну систему підприємства відповідно до структури економічних функцій забезпечення розвитку за функціональними середовищами;

6) системно-середовищний підхід. Підхід дозволяє розглядати підприємство як комплекс функціональних середовищних систем, що взаємодіють як між собою, так і з зовнішнім середовищем завдяки економічним відносинам, а також встановлює орієнтацію на взаємодію об'єкт-об'єкт в просторовому контексті з залученням суб'єктів екосистеми підприємства в процеси його функціонування й розвитку;

7). системно-функціональний підхід. Функціонування підприємства в режимі розвитку як динамічної виробничо-економічної системи ґрунтується на виконанні покладених функцій як інноваційно орієнтованого саморозвитку кожної середовищної системи так і підприємства в цілому, а також розвитку суб'єктів середовища функціонування. Це виражається у забезпеченні інноваційно-технологічної основи як власного виробництва так і підприємств-клієнтів, продукування інноваційного обладнання та технологій, підвищенні кваліфікації працівників, використанні високотехнологічних засобів праці, автоматизації й інформатизації процесів для задоволення потреб вищої якості, використанні управлінських технологій, прогресивних форм реалізації економічних відносин та бізнесових комунікацій, вкладенні економічних ресурсів як в власний розвиток, так і в розвиток стейкхолдерів екосистеми підприємства.

Методологічні засади функціонування інноваційно орієнтованого підприємства в режимі розвитку ґрунтується на ряді принципів, наведених нижче.

1. Принцип відповідності рівня розвитку екосистеми підприємства й екосистеми його функціонування. Зазначений принцип відображає рівноцінний якісний рівень внутрішньої та зовнішньої екосистеми підприємства, функціональної інноваційної спроможності першої вмонтовуватись в економічні та ринкові процеси мезо-, макрорівня. При цьому відповідність досягається завдяки дотриманню режиму інноваційно орієнтованого розвитку під впливом збурювальних зовнішніх економічних інтересів.

2. Принцип синергії при взаємодії функціональних середовищ підприємства в структурі фазисів функціонування в режимі інноваційно орієнтованого розвитку. Синергетичність та збалансованість результатів виконання економічних функцій, спрямованих на розвиток за регулятивного управління дозволить сформувати економічну силу для забезпечення зростання економічної віддачі, вираженої в прибутку, підвищенні рентабельності та інших економічно ефективних результатах.

3. Принцип єдиного інноваційного внутрішньоорганізаційного простору. Цей принцип передбачає, що інноваційно орієнтований розвиток кожного елементу середовищної системи підприємства, включно з суб'єктами та об'єктами відбувається в єдиному інноваційному середовищі з вільним переміщенням знань, технологій, матеріальних, людських та фінансових ресурсів з використанням традиційних та новітніх факторів виробництва за інноваційної орієнтованості функціонування виробничої, управлінської, фінансово-інвестиційної середовищної систем підприємства.

4. Принцип паритету агентських відносин в забезпеченні економічної функціональності партнерів та клієнтів. Принцип передбачає, що за умови реалізації економічних відносин зберігається паритетність у забезпеченні економічної функціональності через своєчасність оплати та ліквідації дебіторської заборгованості, дотримання комерційної таємниці за спільної реалізації інноваційних проєктів, прозорості інноваційно-інвестиційної діяльності, в тому числі в освоєнні інвестиційних вкладень, дотримання правил економічної безпеки в процесі задоволення економічних інтересів.

5. Принцип самоорганізації в процесі інноваційно орієнтованого розвитку. Ринкові відносини визначають підприємство як окремо господарюючу одиницю, що функціонує в межах економічних законів та правового поля. Це обумовлює його самостійність в інноваційно орієнтованому розвитку, виражену в узгодженому функціонуванні внутрішньої середовищної системи підприємства під час освоєння нових технологій, запровадження високотехнологічного виробництва, а також реалізації економічних відносин в предметному інноваційному полі з інноваційними структурами, ВНЗ, науково-дослідними установами, проєктними організаціями.

6. Принцип збалансованості у задоволенні економічних інтересів підприємства. Власники підприємства не завжди зацікавлені в інноваційно орієнтованому розвитку підприємства, керуючись мотивами отримання прибутків та нівелюючи необхідність вкладень в розширене та інноваційне відтворення. Присутній також опір змінам та захист інтересів кожною підструктурою організації. Тому збалансованість у задоволенні інтересів має вирішальне значення як за взаємодії елементів середовищної системи підприємства, так і у відносинах підприємство-власник. Крім цього, задоволення економічних інтересів під час взаємодії з суб'єктами екосистеми має відбуватись на паритеті економічних відносин та забезпечувати економічну функціональність обох сторін.

7. Принцип емерджентності фазисів функціонування в режимі інноваційно орієнтованого розвитку. Окреслений

принцип передбачає – економічна сила набута за попереднього фазису трансферується в наступний, в результаті чого результат у вигляді якісних знань, здатностей, досвіду набуває нових емерджентних властивостей, які, у сукупності, стають більш вагомим фактором підвищення економічної віддачі, що обумовлює вищий рівень економічної функціональності.

9. Принцип динамічної рівноваги спроможності та вимог до інноваційно орієнтованого розвитку підприємства. Функціонування інноваційно орієнтованого підприємства, його розвиток та економічна функціональність мають знаходитись у динамічній рівновазі з спроможністю й можливостями підприємства та потребами стейкхолдерів, клієнтів, держави, суспільства. Іншими словами рівновага визначає техніко-технологічний заділ підприємства, рівень його інтелектуалізації та інноватизації в середовищі функціонування відповідно до наявних тенденцій розвитку економічних процесів, науково-технологічного прогресу і т.ін.

Методичною основою функціонування інноваційно орієнтованих підприємств в режимі розвитку для забезпечення їх економічної функціональності вважаємо: метод діагностики економічно-функціонального стану інноваційно орієнтованого підприємства машинобудування в режимі розвитку за показниками виконання економічних функцій функціональними системами; метод виявлення рівня економічного збалансування показників функціонування підприємства в процесі розвитку та зворотній метод визначення показників динаміки економічних показників зниження її рівня; метод аналізу впливу рівня економічної сили на кожному фазисі функціонування в режимі інноваційно орієнтованого розвитку на рівень економічної віддачі; встановлення керованості економічної віддачі за функціонування в режимі інноваційно орієнтованого розвитку; метод визначення домінантних функціональних середовищ підприємства в забезпеченні економічної віддачі в режимі розвитку; метод дорожньої карти в процесі становлення інноваційно орієнтованого промислового підприємства як функціональної економічної системи в середовищі функціонування; інструменти інноватизації та інтелектуалізації виробничого середовища підприємства через комерційно відкриті інновації; комплекс управлінських технологій функціональної трансформація економічного інтересу екосистеми у власний економічний інтерес за паритетності економічних відносин; метод прогнозування рівня економічної віддачі завдяки підвищенню рівня результативності виконання економічних функцій в процесі розвитку.

Висновки. Наявність розрізаних наукових засад розвитку (інноваційного, економічного, організаційного, стійкого) і функціонування промислових підприємств та недостатність теоретико-методологічних основ врахування одночасності таких процесів, визначених причинно-наслідковою залежністю інноваційних проваджень, обумовило формування та обґрунтування методологічного підґрунтя функціонування інноваційно орієнтованих промислових підприємств в режимі розвитку. Запропоновані ідеологія, постулати, підходи, принципи та методи запропонованої методології базуються на синтезі індустріальної та постіндустріальної парадигм економічної теорії і обґрунтовують доведення гіпотези – функціонування промислового підприємства в режимі інноваційно орієнтованого розвитку на економіко-організаційних засадах самоорганізації та саморозвитку підвищує рівень економічної функціональності підприємства.

Список літератури.

1. Шумпетер Й. А. Теорія економічного розвитку: Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / Й. А. Шумпетер; пер. з англ. В. Старка. – К. : Вид. дім «Києво-Могил. акад.», 2011. – 242 с.
2. Drucker P. Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles / P. R. Drucker. – Harper & Row, 1985.– 277 pp.
3. Янсен Ф. Эпоха инноваций / Ф. Янсен: Пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, 2002. – XII, 308 с.
4. Chesbrough, H. W. Open Innovation: the New Imperative for Creating and Profiting from Technology. / H. W. Chesbrough – Boston, Massachusetts: Harvard Business School Press, 2003. – 227 p.
5. Лепейко Т. І. Розкриття сутності функціонування та розвитку підприємства / Т. І. Лепейко, О. В. Мазоренко // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наукових праць : у 5 т. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. – Вип. 232, Т. V. – С. 1226–1231.
6. Супрун В. П. Структура развития экономического процесса / В. П. Супрун //Актуальні проблеми економіки. – 2013. – №11(149). – С. 16-26.
7. Бояринова К.О. Економічне функціонування в інноваційно-орієнтованому розвитку промислового підприємства: сутнісно-змістовна характеристика / К.О. Бояринова //Інтелект XXI. – 2017. – № 1. – С. 112-117

References.

1. Schumpeter, J. A. (2011), Teoriia ekonomichnoho rozvytku: Doslidzhennia prybutkiv, kapitalu, kredytu, vidsotka ta ekonomichnoho tsyклу [The Theory of Economic Development. An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle], publishing house «Kiêvo-Mogil. akad.», Kyiv, Ukraine.
2. Drucker, P. (1985), Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles, Harper & Row, New York, USA.
3. Yansen, F. (2002), Epokha Innovatsiy [The age of innovations], INFRA-M, Moscow, Russia.
4. Chesbrough, H. W. (2003), Open Innovation: the New Imperative for Creating and Profiting from Technology, Harvard Business School Press, Boston, Massachusetts.
5. Lepeyko, T. Í. and Mazorenko, O. V. (2007), “The Disclosure of functioning and development of enterprise”, Ekonomika: problemi teoríi ta praktiki: zb. naukovikh prats', vol. 232, no. V, pp. 1226–1231.
6. Suprun, V. P. (2013), “The structure of economic process development”, Aktualni problemy ekonomiky, vol. 11(149) , pp.16-26.
7. Boiarynova, K.O. (2017), “Economic functioning in innovation-oriented development of an industrial enterprise: description of the sense and content”, Intelkt XXI, vol 1, pp. 112-117.

Стаття надійшла до редакції 12.03.2017 р.

690 poligrafua
1038

bigmir)net

966 626

Врору

ТОВ "ДКС Центр"